

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Examensarbete 15hp | Utbildningsvetenskap avancerad nivå |
Höstterminen 2013

Valfrihet, likvärdighet eller kvalitet?

– Legitimitet för att avveckla en skola

Av: Ida Öberg
Handledare: Fredrika Björklund

Abstract:

In a suburb of Stockholm, local politicians decide to close down an elementary school. Because of its shortage of pupils, the politicians claim they can not guarantee the quality of the school and the public requirements of equal education. The school-employed teachers and parents of the pupils are all unhappy with the decision, but first and foremost dissatisfied with how the decision was communicated.

Using qualitative methods; interviews and content analysis, this thesis aims to determine how the involved parties, in regards to the termination of the school, view the concepts of *freedom of choice*, *equal education* and *quality*. Interviews have been made with decision-makers, employees of the school, the school leader, one civil servant and parents; all with the goal of understanding how the involved parties view the events leading to the termination of the school and what causes they see. Furthermore, the thesis analyses if and why the involved parties experience the decision as legitimate.

Title: Freedom of choice, equality or quality? – Legitimacy to liquidate a school

Term: Autumn term of 2013

Author: Författare: Ida Öberg

Supervisor: Handledare: Fredrika Björklund

Key words: Elementary school, public good, private good, freedom of choice, quality, equality, legitimacy, determination private good, public good,

Nyckelord: Valfrihet, Kvalitet, Likvärdighet, Legitimitet, Avveckling, Nedläggning, Skola

Förord

Jag vill börja med att rikta ett stort tack till min handledare Fredrika Björklund som väglett mig genom det här arbetet samt till alla informanter som deltagit.

Vidare vill jag tacka FELICIA♥, Anna Öberg, Fröken R,
Ylva Nilsson, Ina Sörlid, Liv Öberg

Ida Öberg 26 november 2013

Innehållsförteckning

1. INLEDNING OCH BAKGRUND.....	4
1.1. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	6
2. TIDIGARE FORSKNING.....	6
3. TEORIANKNYTNING.....	8
3.1 <i>Valfrihet</i>	9
3.2 <i>Likvärdighet</i>	9
3.3 <i>Kvalitet</i>	10
3.4 <i>Legitimitet</i>	12
4. METOD OCH MATERIAL.....	13
4.1.1 <i>Metod</i>	13
4.2.1 <i>Material</i>	14
4.3.1 <i>Intervjuer</i>	14
4.3.2 <i>Kvalitativa analyser</i>	15
4.4.2 <i>Avgränsningar</i>	16
4.4.3 <i>Etiska överväganden</i>	17
5. RESULTAT OCH ANALYS.....	17
4.1. <i>VALFRIHET</i>	18
4.2. <i>LIKVÄRDIGHET</i>	22
4.3. <i>KVALITET</i>	25
5.4 <i>Legitimitet</i>	29
5. SLUTSATSER OCH SAMMANFATTNING.....	33
6. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	37
<i>Bilaga</i>	40

1. Inledning och bakgrund

1992 infördes skolvalsreformen för grundskolan i Sverige. Skolvalsreformen innebär att elever har en ökad möjlighet att välja skola och behöver inte gå i den skola som ligger närmast hemmet. När skolvalsreformen genomfördes var det tänkt att reformen skulle minska segregationen. I en debattartikel i DN (Publicerad 2012-05-20) menar Bo Malmberg, Eva Andersson och John Östh vid Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet, att vissa föräldrar väljer skolor längre bort från hemmet för att undvika skolor med elever från mer socialt utsatta områden. I skolverkets rapport *Likvärdig utbildning i svensk grundskola?(2012)* går att läsa att elevers socioekonomiska bakgrund har stor betydelse för skolresultatet samt att resultaten mellan olika skolor har ökat kraftigt och att det skett en större omflyttning av elever i och med införandet av skolvalsreformen.

Riksdagen beslutade 22 juni 2010 om en ny skollag som trädde i kraft i juli 2011 och som ersätter den gamla skollagen från 1985. I den står det att barns bästa ska vara en utgångspunkt i all utbildning genom en tydlig koppling till FN:s barnkonvention. Eleven ska utifrån sina förutsättningar få utvecklas så mycket som möjligt och den nya skollagens ledord är *kvalitet, likvärdighet och valfrihet*. För att anpassa mål och resultat där kunskapsuppdraget står i fokus är lagen moderniserad. I den nya lagen går också att läsa att ett uttalat ansvar ligger på kommunen och andra huvudmän som driver skolor att erbjuda eleverna likvärdiga förutsättningar för en utbildning med god kvalitet. Dessutom ska det bedrivas ett systematiskt arbete som ansvaras av rektor vid varje skolenhet för att ta tillvara på elevernas och vårdnadshavarnas inflytande (Skollagen, SFS 2010/800).

I Utbildningspolitisksystemsifte (1996) beskriver professor Tomas Englund en komplex problematik där profilering, skolpeng, valfrihet och privata skolor är på väg att successivt lösa upp en skola där alla har lika möjligheter. Han menar att den svenska skolans legitimitetskris fördjupats successivt trots föräldrainsflytande och ett utrymme skapat för eleven i centrum. Englund anser att den demokratifostrande skolan har utmanats av en mer individuellt inriktad skola som genom profilering ska tillgodose specifika intressen. Skolans funktion förskjuts från samhälligen nytta till privat nytta. Den centrala tanken på en kollektiv skola, som förbereder

medborgarna för samhället, försvagas till förmån för ett mer individuellt/familjebaserat projekt (1996).

Sammanfattningsvis beskriver Skolverket i rapporten *Stora och små grundskolor* (1996) att elevens identitet och utveckling bestäms i stor utsträckning av den miljö individen växer upp i. För varje individ innebär uppväxtmiljö både begränsningar och möjligheter. Närmiljön och hemmet, men även vilka regler och normsystem som råder under skoltiden, har stor betydelse för att forma elevens sociala identiteter. Valfrihet kan ha olika innebörder beroende på bostadsområde och rapporten menar att möjligheten att kunna välja en skola närmast hemmet anses viktigare i vissa fall än att kunna välja mellan flera olika skolor (Skolverket 1996). När kommunen tvingas till nedskärningar inom skolan kan det få konsekvenser för skolans kvalitet samt för valfrihet och utbildning. I kommunens ekonomiska diskussion ges inte alltid utrymme för likvärdig utbildning i form av måluppfyllelse. Dock kan likvärdig utbildning användas som ett argument, när de ekonomiska argumenten inte får tillräckligt med genomslag vid nedläggning av små skolor (Skolverket, 1996).

Med anledning av det ökade kravet på valfrihet inom skolan och fokusförskjutningen från skolan som samhällelig nytta till privat nytta vill jag undersöka hur beslutet om nedläggning av en skola uppfattas ligga i linje med eller bryta mot skollagens ledord. Jag är intresserad av att ta reda på hur kommun, föräldrar, lärare och fritidspedagoger resonerar kring kvalitet, likvärdighet och valfrihet när en skola läggs ner, samt av att få kunskap om hur personer som berörs av nedläggningsprocessen tänker kring denna. För att få svar på mina frågor kommer jag att välja att djupstudera ett enskilt fall av nedläggning av en skola.

Förvaltningen i en kommun utanför Stockholm har gjort en utvärdering av en liten skola i området. Utifrån utvärderingen av skolans organisation har sedan Barn- och utbildningsnämnden fattat beslut om avveckling av skolan. I en tjänsteskrivelse skriver förvaltningschefen till nämnden att syftet med nedläggningen av den mindre i kommunen är att skapa jämnare förutsättningar för elevernas utbildning och att motiveringen till nedläggningen är att få skolans budget att gå ihop.

1.1. Syfte och frågeställningar

Huvudsyftet i det här examensarbetet är att ta reda på hur de inblandade definierar och resonerar kring begreppen *valfrihet*, *likvärdig* och *kvalitet* i samband med nedläggningen av en skola för att:

- undersöka hur *valfrihet*, *likvärdig* och *kvalitet* definieras och uppfattas i samband med skolnedläggningen,
- studera hur olika grupper beskriver situationen och vilka orsaker de ser till nedläggningen
- undersöka och analysera hur ansvariga politiker och tjänstemän gör för att försöka uppnå legitimitet i processen och om beslutet uppfattas som legitimt

2. Tidigare forskning

Tidigare forskning om avveckling av skolor i storstäder är tunnsådd, men forskning som bygger på nedläggningen av skolor i glesbygden är desto större. Jag är medveten om att glesbygden inte är jämförbar med förorten i alla avseenden men problematiken runt avvecklingsprocessen är jämförbar och enligt skollagen ska utbildningen vara likvärdig oavsett var i landet du bor.

Postdoktoralforskaren Gunilla Karlberg-Granlund vill i sin doktorsavhandling *Att förstå det stora i det lilla: byskolan som pedagogik, kultur och struktur* (Åbo 2009) ge olika röster utrymme för att kunna tolka och förstå en komplex verklighet. Avhandlingen bygger på en kvalitativ forskningsansats där Karlberg-Granlund använder sig av intervjuer och sedan djupanalyserar intervjusamtalen. Frågorna i hennes doktorsavhandling tolkas ur olika perspektiv men trots de olika perspektiven finns ett gemensamt fokus: byskolan som pedagogik, kultur, struktur.

Karlberg-Granlund är intresserad av kunskap som går på djupet, kunskapen som eftersträvas är förståelse. Karlberg-Granlund (2009) menar att små skolor har ifrågasatts med argument som både berör ekonomisk samt pedagogisk effektivitet. Små skolor är indragningshotade i både städer och på landsbygden. Det har krävts en gallring bland skolor på grund av det minskande elevunderlaget. Vidare skriver Karlberg-Granlund att det inte finns något samband mellan hur bra en skola är och skolans storlek. Dock går det att finna samband mellan skolvägens längd, undervisningsgruppens storlek och trivseln i skolan. Resultatet av henne avhandling visar att man

måste gå till individerna för att förstå vad förändringar innebär. Karlberg-Granlund (2009:273ff) menar att det är individerna som implementerar förändringar och inte organisationerna. Att utveckla skolan har många gånger inneburit att avveckla de små skolorna och att små byskolor ofta är en fråga om kvalitet. Kampen för att försvara byskolor tolkas som en kamp för gemenskap, för det lokala rummet, framtid, existens, trygghet, likvärdighet samt ett försvar för lokal livskvalitet och kvalitet för den enskilda individen som pedagogisk kvalitet (2009:273ff).

Anette Löfström, doktorand vid Institutionen för informationsteknologi vid Uppsala universitet, har gjort en etnologisk studie av elevers, föräldrars och lärares tankar och uppfattningar kring omorganisation av skolor. Vid genomförandet av studien använde hon sig både av enkätundersökningar och intervjuer för att samla in sitt empiriska material och sedan för hon ett kulturanalytiskt resonemang utifrån materialet. Bakgrunden till studien är ett beslut om att två stadsdelsskolor och några landsbygdsskolor ska omstruktureras och bilda en gemensam skola. Resultatet av studien visar att merparten av föräldrarna som deltog i studien var negativa till sammanslagningen av skolorna medan merparten av eleverna antingen var neutrala eller positiva till att byta skola. I studien beskrivs ett integrerande syfte med omstruktureringen men också ett syfte att få en helhetssyn på barns uppväxtvillkor och skapa en gemensam värdegrund. En uppfattning som återkommer i undersökningen är att föräldrar upplever att en liten skola har fördelen att alla lär känna varandra och att små barn får umgås med större barn, vilket skapar gemenskap enligt de tillfrågade föräldrarna. Vissa elever beskriver dock den lilla skolan som negativ på grund av mobbning och avsaknaden av resurser till läromedel. Merparten av föräldrarna i studien bär på en oro som grundar sig i uppfattningar om att flytten till den andra skolan, skulle innebära en splittring för eleverna. Det finns även ett "vi och de"-tänk där föräldrarna har negativa uppfattningar om området samt negativa uppfattningar om mångkulturalitet. Andra föräldrar beskriver flytten som något positivt som kan leda till nya möten med andra kulturer, nya vänskaper samt vidgade perspektiv. De tillfrågade pedagogerna hade önskat en bättre beskrivning av kommande arbetssituation då de ansåg att de hade fått för lite eller för dålig information.

Fil.dr i sociologi Mats Lundgren och fil dr. i pedagogik, Ina von Schantz Lundgren, verksamma vid Högskolan Dalarna, har skrivit forskningsrapporten *När byn förlorade sin skola. En fallstudie av avvecklingsprocessen av Backa skola* (2010). Det är en forskningsrapport som bygger på enkäter, djupintervjuer samt analyser av dokument och statistik. Vid genomförandet av studien har författarna utgått från det socialkonstruktivistiska antagandet att människors upplevelser grundlägger hur de konstruerar sin verklighet. Resultatet av rapporten visar att avvecklingsprocessen kring en skola både är en svårhanterad och stundtals konfliktfylld händelse som får betraktas som komplex. Hur de involverade intressenterna upplever att hanteringen av ärendet har skötts blir till en viktig fråga, som får olika svar beroende på vilken intressent som tillfrågats och vilken grupp intressenterna representerar. Lundgren och von Schantz Lundgren menar att det sedvanligaste motivet vid avveckling av skolor är att elevunderlaget är för litet och att det då blir för dyrt att fortsätta driva skolan.

I fallet med Backa skola blev avvecklingsprocessen långdragen och konfliktfylld. Under processens gång väcktes starka reaktioner hos föräldrar som riktade sin kritik mot politiker och förvaltningstjänstemän. Även om kommunens starkaste argument för avvecklingen av Backa skola var ekonomiska besparingar godtog inte föräldrarna detta utan hävdade att det inte fanns goda skäl till avveckling av skolan. Föräldrarna ansåg också att informationen de fått både var bristfällig, hade levererats dåligt och dessutom upplevde föräldrarna att ingen hade lyssnat på deras synpunkter. Forskarna menar att även om politiker och tjänstemän anser att beslutet var rationellt så behöver det inte uppfattas rationellt av den enskilda individen. Medan föräldrar aktivt kunde agera och protestera mot beslutet fick den berörda personalen istället inta en neutral position medan de inväntade konsekvenser av beslutet, trots att det både kunde innebära byte av arbetsplats och fanns risk för arbetslöshet(Lundgren & Lundgren 2010).

3. Teorianknytning

Här nedan kommer jag att redogöra för olika definitioner av begreppen, valfrihet, likvärdighet, kvalitet och legitimitet. Jag kommer sedan använda begreppen när jag genomför min analys.

3.1 Valfrihet

Valfrihet inom ramen för skolan innebär enligt Nihad Bunar (2009) att kommunen ska tillgodose elevers och föräldrars önskemål om skolplacering i så stor utsträckning som möjligt.

Närhetsprincipen är en begränsning i valfriheten eftersom kommunen måste garantera plats i första hand till barn inom skolans skolpliktsbevakningsområde. Skolvalfrihet gäller inte heller obehindrat om skolval görs som kan innebära ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för kommunen. Närhetsprincipen var så stark vid antagning till kommunala skolor att valfriheten under längre tid enbart kom att handla om valet mellan fristående skola kontra kommunal skola. Idag däremot utnyttjar många rätten att välja en annan kommunal skola än den närmast hemmet. Bunar menar att det finns olika kriterier att välja skola utifrån, som till exempel kompetent personal, närhet, behöriga lärare och kompiskrets. Det har dock visat sig att föräldrar inte väljer skola utifrån kriterier som behörig och kompetent personal utan utifrån möjligheten att deras barn ska få bra skolkamrater som förväntas ge högsta avkastningen i livet (2009:79-85).

Enligt Charlotte Skawonius förklarar ordboken begreppet valfrihet med ”att kunna välja utan inskränkningar” (2005:4). Hon menar att begreppet valfrihet inom skolan är motsägelsefullt då möjligheten att välja ska innebära valfrihet men att det snarare handlar om villkorliga och begränsande val än om valfrihet. Skolval handlar inte om total handlingsfrihet eller den fria viljan utan snarare om att få möjlighet att välja bland givna alternativ vilket kan ses som en del i en selektionsprocess men inte valfrihet. Eftersom det råder skolplikt i grundskolan skulle det innebära lagbrott att välja bort grundskolan och då återstår bara valfriheten i att avstå från ett aktivt val av skola som då också kommer att innebära ett val. Vidare pekar Skawonius på att valfrihet tycks leda till att skolor med bättre prestationsnivåer drar till sig elever från hem med starkare social ställning och högre utbildningsnivå. De pedagogiska villkoren förbättras av valfriheten i de skolor som blir valda i och med att både elever och föräldrar blir mer positiva till skolan. I de skolor som blir bortvalda är en pedagogisk konsekvens försämrade villkor för lärare och skolledare i och med att färre elever resulterar i sämre ekonomiskt underlag (2005:4-9)

3.2 Likvärdighet

Likvärdighetsbegreppet har inte någon fastställd definition enligt utredaren av skolans likvärdighet Sten Svensson, men en vanlig tolkning av begreppet är enligt honom att det ska förekomma minsta möjliga skillnad i måluppfyllelse mellan skolor, elever och kommuner.

Skillnaderna i måluppfyllelse mellan elever med utländsk härkomst, olika socioekonomiska bakgrund samt mellan flickor och pojkar ska också vara minsta möjliga. Skolan ska motverka skillnader mellan elever och skolor samt sträva efter att ta tillvara på det bästa hos alla elever, och intar därför en kompensatorisk roll (2013:13f). Eftersom grundskolan är obligatorisk har samhället ett särskilt ansvar för att alla ska ges lika förutsättningar till en god utbildning samt att alla ska behandlas likvärdigt (2013).

Axel Carlberg, fil. kand. i filosofi och religionsvetenskap, menar att absolut likhet enbart kan förekomma i matematik. I annat fall kan likvärdighetsbegreppet bara användas i analog bemärkelse för att benämna egenskaper som flera individer kan sägas ha gemensamt.

Likvärdighet uttrycker snarare en värderande önskan om människors handlande mot varandra än hur det faktiskt förhåller sig. Vidare jämför Carlberg begreppet med engelskan där begreppet används för att beskriva likheter och gemensamma drag. Däremot används inte *equal* för att beskriva likheter eftersom *equal* betyder *likadana*. Dock menar Carlberg att likvärdighetsbegreppet kan användas i samband med beskrivning av människors fundamentala och lika värde (1995:9ff).

Ulla Johansson, docent i pedagogik vid Umeå universitet, anser att likvärdighet betyder att alla oavsett geografisk hemvist, kön, ekonomiska eller sociala förhållande ska ha lika tillgång till utbildning. Ibland kan betydelsen också vara att likartade förutsättningar ska ges inom varje skolform för att lära ut likvärdiga kunskaper som sedan ska bedömas utifrån ett enhetligt perspektiv. Vidare menar Johansson att det kan tolkas som att den svenska skolan ska innehålla båda ovanstående aspekter i och med begreppet en likvärdig skola (1995:30).

3.3 Kvalitet

Det finns svårigheter med att få en entydig definition av begreppet kvalitet och på senare år har kvalitetsbegreppet lyfts fram på ett nytt sätt. Forskare menar att kvalitetsbegreppet innefattar ett problem i och med att begreppet kan vara värderande medan det i andra språk, som exempelvis engelska, oftast betyder egenskap. Kvalitet innebär både en värdering av ett objekt men även egenskaper hos objektet vilket då också förutsätter ett subjekt. Det innebär också komplikationer att överföra kvalitetsbegreppet från varuproduktion till produktion av tjänst (Ekholm m. fl. 2000:74ff).

Kvalitén hos en vara eller tjänst anges vanligen idag som förmågan att tillgodose kundens förväntningar eller behov i ett helhetsperspektiv medan kvalitet från början bara innefattade att uppfylla vissa uppställda specifikationer. Intresset för hur andra organisationer hanterar kvalitetsfrågorna har ökat i och med kraven på kvalitetshöjning inom skolan. För att undvika att termen kvalitet innefattar semantiska problem föreslås att termer som kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring införs. En kvalitetsförsäkring inom skolan skulle kunna innebära att verksamheten har de bästa möjliga förutsättningar vad det gäller lokaler, läromedel, kompetent personal, organisation samt stödresurser. Granskningar och diagnosiska undersökningar som genomförs under verksamhetens gång skulle kunna benämnas kvalitetsstyrning (Ekholm m. fl. 2000:75).

Enligt forskarna är skolans mål långsiktiga och komplicerade vilket resulterar i att skolans resultat inte kan avläsas entydigt vid en bestämd tidpunkt. Läroplanen anger vilka arbetsprocesser som ska ske och inte bara vilka mål som ska uppnås. Mått på kvalitet är ofta kunskapsmätningar men det förekommer studier där kvalitet även innefattar elevernas sociala utveckling (Ekholm m. fl. 2000:91). På kommunnivå och skolnivå finns föreskrifter om årliga kvalitetsredovisningar som grundar sig på de diskussioner som förts om kvalitén i skolan (Ekholm m. fl. 2000:76). Även Skolverket har utfärdat allmänna råd om hur redovisningar ska genomföras. Enligt Skolöverstyrelsen är kvalitet egenskaper som gör prestationer nyttiga. I en engelsk skola beskrivs kvalitét inom skolan som betoning på kunskaper vilket innebär hög kvalitet på inläringen och undervisningen vilket förutsätter optimalt utnyttjande av inläringstiden (Ekholm m. fl. 2000).

Jörbeck och Levén (1995) menar att kvalitetsbegreppet är ett relativt nytt begrepp inom skolan. De tolkar begreppet som förhållandet mellan erbjudande och upplevd tjänst. Eftersom eleven inte är någon produkt går det inte att mäta skolans kvalitet genom att mäta eleven. Istället ser Jörbeck och Levén skolan som en organisation som erbjuder tjänster till sina klienter med hjälp av professionell, högutbildad personal där klienterna utgör elever och föräldrar. Ett sätt att mäta kvalitet kan då vara att tillfråga klienterna hur de upplever tjänstekvalitén. Det innebär i sig ett samspel mellan de som erbjuder en tjänst och dem som är sekundär eller primär mottagare av tjänsten. Det innefattar att samspelet mellan avsändare och mottagare av tjänsten har en

avgörande betydelsen av kvalitén. Ingen av dessa parter har exklusiv rätt att avgöra tjänstens kvalitet eftersom det krävs en helhetssyn som både innefattar virke, verktyg och ritning. Läroplanen anger vilka tjänster som ska erbjudas och kvalitetsnivån i någon mån. Skolan erbjuder hundratals tjänster men Jörbeck och Levén menar att ingen skola klarar av att tillhandahålla hög kvalitet i alla tjänster. Tjänster som erbjuds är bland annat goda kunskaper, god arbetsmiljö, skapa samhällsansvar och gemenskap. Dock har lärare, föräldrar och elever olika uppfattningar om vad kvalitet innebär. Vems uppfattning om kvalitet som ska vägas tyngst är svårt att avgöra när uppfattningarna går isär (1995:8-11).

3.4 Legitimitet

Legitimitetsproblem för välfärdsstater kan ofta orsakas av förhållandet mellan demokrati och implementering av politiska beslut. Legitimitet innebär enligt Bo Rothstein att medborgarna har förtroende för den offentliga servicen och de offentliga åtgärderna. Den offentliga sektorns legitimitet kan jämföras med den marknadsliberala teorin. Där anses beslut vara fattade av individerna själva, grundat på deras fria val och ansvar. Legitimitetsgrunden i en demokrati är att besluten tillkommit i demokratisk ordning, dock skapas inte legitimitet självklart för den specifika åtgärd sin enskilda medborgare möts av i den offentliga förvaltningen. Rothstein menar att de offentliga beslutens legitimitet grundar sig på den demokratiska beslutsprocessens konstruktion i teorin. I verkligheten finns inte det demokratiska samhället där jämlikheten mellan formella politiska beslut också är reell (2010:10).

Rosvallon menar att legitimitet måste erövas i varje enskild fråga, på nytt varje dag (Rosvallon, 2010:101).

Legitimitet för viktiga beslut för enskilda medborgare kan inte skapas genom hänvisning till demokratiprocessen eftersom det avgörande inflytandet över beslutet inte innefattats av någon vald demokratisk församling när många beslut fattas fortlöpande av förvaltningsorgan (Rothstein, 2010).

4. Metod och material

Nedan kommer jag att redogöra för vilka metoder och vilket material jag använt för att kunna besvara syftet och frågeställningen.

4.1.1 Metod

För att få svar på mina frågeställningar har jag valt att samla in mitt empiriska material med hjälp av kvalitativa metoder. Jag har gjort intervjuer samt studerat och analyserat olika typer av dokument som politiska beslut, tjänsteskrivelser samt informationsbrev till lärare och föräldrar. Eftersom jag ville få reda på hur människor definierar och resonerar kring begreppen valfrihet, likvärdighet och kvalitet samt upplever en nedläggningsprocess ansåg jag att kvalitativa metoder lämpade sig bäst att använda. För att inhämta empirisk data kan olika metoder användas och kvalitativa metoder är enligt Ahrne och Svensson metoder som producerar eller genererar kvalitativt empiriskt material, sådant material som lämpar sig för kvalitativa analyser (2011:12-13). Genom att använda kvalitativa metoder inhämtas kvalitativt material, med kvalitativt material menas bland annat observationsanteckningar, intervjusamtal samt textanalyser. Kvalitativ data är data som inte mäts, det väsentliga är inte hur ofta, hur mycket eller hur länge en situation förekommer utan det väsentliga är att kunna konstatera att något finns, när eller hur fenomenet uppkommer, fungerar eller förekommer. Genom kvalitativa metoder kan normer och värderingar sättas in i ett sammanhang och social interaktion kan beskrivas mer utförligt än genom kvantitativa metoder (Ahrne & Svensson, 2011).

För att tolka och förstå mitt empiriska material har jag använt mig av en hermeneutisk tolkningsram. Enligt hermeneutiken uppfattar vi inte verkligheten enbart genom våra sinnen och med det menas att vi har förförståelse. Vi upplever inte fenomen enbart genom sinnesuttryck utan de innehåller också tolkningar som bygger på våra förkunskaper. Det är inte fel att ha förförståelse och tolka världen utifrån den, däremot menar hermeneutiken att vi inte kan förstå något över huvudtaget utan förförståelse. Dock betyder det inte att ens egen förförståelse, som leder till hur samhället tolkas, är den enda rätta och att det inte kan finnas andra sätt att tolka världen på (Thurén, 2013:58ff).

4.2.1 Material

För att uppfylla mitt syfte har jag valt att titta på en skola som ska avvecklas. I beslutet om skolans avveckling står det att ”för få elever väljer skolan i nuläget samt att syftet med skolans nedläggning är att skapa likvärdighet och kvalitet i utbildningen”. Jag valde skolan för att det var intressant att samtliga av regeringens ledord fanns med i nedläggningsbeslutet. I anknytning till skolan har jag samlat in alla typer av dokument som rör beslutet samt intervjusamtal med berörda parter.

4.2.2 Bakgrund

Förvaltningen i en kommun utanför Stockholm har fått i uppdrag av nämnden att se över organisatoriska faktorer som påverkar kommunens budget och hur den kan effektiviseras. För att effektivisera lokalytorna i kommunens skolor och på så vis minska lokalkostnaderna föreslås en sammanslagning av två skolor där den mindre skolan successivt ska övergå till den större skolan i etapper. Utifrån utvärderingen av skolans organisation har sedan nämnden fattat beslut om avveckling av den mindre skolan. Skolan avvecklingen gäller har jag valt att kalla Rödhakeskolan och den andra skolan kallar jag Fågelskolan.

I en tjänsteskrivelse skriver förvaltningschefen till nämnden att syftet med nedläggningen av Rödhakeskolan i kommunen är att skapa jämnare förutsättningar för elevernas utbildning och att motiveringen till nedläggningen är budget i balans då skolan går i förlust i och med ett för lågt elevunderlag då få elever väljer skolan. Det är upp till förvaltningschefen att besluta om hur den fortsatta övergången ska ske och besluta om hur den mindre skolans lokaler ska användas i framtiden. De båda skolorna går med förlust och kommunens förslag på lösning är att istället för att driva två skolor med förlust, bilda en skola med möjlighet att förstärka personalen och vinna fördelar både på det kvalitetsmässiga och det ekonomiska planet.

4.3.1 Intervjuer

Jag har genomfört semistrukturerade intervjuer vilket innebär att jag utgått från frågeområden som jag skapat i min intervjuguide för att få öppna svar av mina informanter. Jag har uppmuntrat dem att utveckla sina svar och ställt följdfrågor för att få ta del av informanternas egna uppfattningar och tolkningar. Samtliga intervjuer har spelats in och sedan transkriberats och analyserats.

Intervjuer har även skett via e-post i de fall där något intervjumöte kunnat bokas in. De intervjuerna var strukturerade och frågorna följde ett mönster även om de var öppna. Vid behov ställdes även följdfrågor via e-post. Jag är medveten om att en samtalsintervju kan leda till ett djupare empiriskt material än vid intervjuer via e-post, dock ville jag inte utesluta informanterna och valde därför att intervjua dem via e-post.

4.3.2 Kvalitativa analyser

Jag har använt metoden kvalitativ innehållsanalys när jag analyserat empirin. Enligt Bergström och Boréus kan en kvalitativ innehållsanalys användas för att på ett systematiskt sätt beskriva textens innehåll och där komplicerade tolkningar av texten kan behöva göras (2007:44), vilket passar bra för mitt material. Informantens uttalanden, nedskrivna som texter utgör i intervjuforskningen det material som ska tolkas och förstås. Det finns fem steg i analysystemet där första steget innebär att försöka förstå helheten, därefter gäller det att hitta teman som tolkas och beskrivs. I sista steget sker en övergripande teoretisk tolkning av materialet med hjälp av relevanta teoretiska begrepp (Dalen 2008:14-15).

4.4.1 Genomförande

Det ligger i mitt syfte att undersöka skillnader och nyanser, därför valde jag att intervjua två personer vardera från kategorierna föräldrar, lärare, fritidspedagoger och skolledare samt politiker och en förvaltningstjänsteman från den kommun där skolan ligger i. Kommunen, skolorna och alla informanter har anonymiserats. Skolan avvecklingen gäller har jag valt att kalla Rödhakeskolan och den andra skolan kallar jag Fågelskolan. Övriga informanter kommer att benämnas med förälder, lärare, skolledare, politiker, oppositionspolitiker, fritidspedagog för att det inte ska gå att lista ut vem som gjort vilket uttalande då personerna i informanternas kategorigrupper är relativt få.

För att skapa en inblick i fallet studerade jag debatten om skolan som pågår i sociala medier, medier samt politiska dokument. Ahrne och Svensson menar att det är bra att vara påläst inför en intervju även om intervjuerna ska ge kunskap om saker vi inte vet. Ahrne och Svensson ger förslaget att studera dokument på hemsidor, eftersom att det är bra att visa informanten att man besitter vissa baskunskaper om fallet (2011:46). Utifrån min fråga valde jag att intervjua en

skolledare som sedan kunde hjälpa mig att få kontakt med andra informanter. Det kallas för ett snöbollsurval och innebär att en informant som intervjuas kan hänvisa och upplysa om andra intervjuobjekt som kan ge ytterligare synpunkter och upplysningar, på så vis rullar snöbollen vidare tills det finns tillräckligt många personer att intervjua (Ahrne & Svensson 2011:43). Enligt Monica Dalen bör ett urval sättas samman så att det återspeglar en variation hos det fenomen som studeras. Sammansättningen av urvalet ska lägga en bra grund för att utveckla teman och kategorier. En viktig förutsättning för att utveckla passande begrepp för teoriutveckling och analys är att kontinuerligt bedöma dessa teman och kategorier (Dalen 2008:51).

Genomförande och bearbetning av intervjuer är en tidskrävande process och därför kan inte antalet informanter vara för stort, dock måste det empiriska materialet utgöra tillräckligt underlag för tolkning och analys. För att få en uppfattning om hur olika parter upplever samma situation kan det vara lämpligt att använda mer än en informationsgrupp, på så vis kan mångfald och olika nyanser fångas upp (Dalen 2008:54-60). Under en längre tid har det funnits ett beslut om att skolan ska avvecklas, men i beslutet har det inte framgått när skolan ska avvecklas. Beskedet om att skolan skulle avveckla sin verksamhet efter jul kom under denna höst.

4.4.2 Avgränsningar

För att inte arbetet skulle bli för stort valde jag att intervjua föräldrar, lärare och fritidspedagoger knutna till årskurs F-3 då min utbildning riktar sig mot grundskolans yngre åldrar.

Från början var det tänkt att jag skulle ha med representanter från samtliga politiska partier i kommunen men så blev inte fallet då politiker både valde att inte medverka och att dra sig ur. I och med att beskedet om att skolans verksamhet skulle avvecklas till jul kom mitt under terminen uppstod en ny debatt om nedläggningsbeslutet som ledde till en konfliktfylld och misstänksam stämning bland berörda parter. Enligt Dalen måste forskaren vara öppen för oförutsedda händelser samt vara flexibel för att kunna hantera oväntade saker som kan inträffa i kvalitativa studier (2008:30).

Planen var att intervjua två förvaltningstjänstemän från början men då tjänstemännen representerar förvaltningen och inte uttalar sig personligen ansåg jag att det räckte med att

intervjua endast en förvaltningstjänsteman. I fall där intervjuer inte gått att få till har jag analyserat offentliga dokument som innehåller relevant information för mitt arbete.

4.4.3 Etiska överväganden

I enlighet med Vetenskapsrådets principer som finns beskrivna i Dalen (2008:21-25) har jag arbetat utifrån följande:

- Att alla medverkanden självständigt har fått bestämma på vilka villkor och hur länge de ska delta i intervjun.
- Att informanterna har givit sitt frivilliga samtycke till att medverka och har kunnat avbryta sin medverkan utan några negativa följder.
- Att samtliga informanter har informerats om arbetets syfte, frågeställning samt vilken metod som använts.
- Att personuppgifter och råmaterial har förvarats utan möjlighet för obehöriga att ta del av.
- Att informanterna har anonymiserats så att uppgifterna de lämnat inte ska kunna spåras till dem.

Här uppstår ett dilemma då arbetet måste framstå som trovärdigt samtidigt som informanterna bitt om att få vara anonyma (Dalen, 2011:15). Utan informanter skulle jag dock inte fått något resultat så övervägandet att anonymisera var inte svårt.

5. Resultat och analys

Jag kommer här nedan att redogöra för och analysera resultatet av mitt insamlade empiriska material och knyta an till teorier om valfrihet, likvärdighet, kvalitet, legitimitet samt tidigare forskning. Inledningsvis kommer en redogörelse för hur situationen beskrivs i allmänhet från ett antal röster.

En skolledare anser att det inte finns känslomässiga och innehållsmässiga skäl till att lägga ner Rödhakeskolan som enligt skolledaren har bedrivit god verksamhet och uppnått gott resultat vid nationella prov samt vid skolans attitydundersökningar. Lärarna har god kompetens och särskild erfarenhet med att jobba med barn som har svenska som andra språk och stämningen på skolan beskrivs som god. För att leva upp till skollagens krav på likvärdighet och elevhälsa var

verksamheten för liten för att lyckas, enligt skolledaren. I nuläget går för stor del av skolpengen åt till att betala hyror istället för att gå till annat. Skolledaren upplyser om att det första beslutet om nedläggning av skolan togs två år tidigare och tidsplanen för överflyttningarna i etapper har följts, men att det är tråkigt när dagen för en definitiv flytt kommer. Beslutet grundar sig på att skolan inte lockat elever, skolledaren menar att det teoretiskt sett skulle ha kunnat vara fyra-fem parallella klasser men enbart blivit 2. Hon ser det som svårt att vända skolvalstrenden i området vilket innebär att för få väljer den mindre skolan.

Oppositionen ser inga goda skäl till avvecklingen av skolan utan tvärtom så anser de att skolan är en bra skola som fungerar väl och därför borde få chansen att fortsätta sin verksamhet. De menar att skolan har ett strategiskt läge och att det är viktigt att små barn har nära till skolan.

En förälder vars son varit tvungen att byta skola i och med avvecklingsprocessen av skolan ser att det kan finnas olika skäl till avveckling. Han anser att en skola kan avvecklas av följande tre skäl; byggnaden döms av olika anledningar ut, elevunderlaget är för litet samt resultaten skulle vara så dåliga att inga alternativ återstår. Han menar att det kan ha varit rätt att lägga ned skolan om det stämmer som kommunen säger att elevunderlaget var för lågt, men anser att om skollagen menar allvar med valfrihet som ledord, vore det på sin plats att se över möjligheten att starta en ny kommunal skola i området.

4.1. VALFRIHET

”Valfrihetsbegreppet kan man ju strunta i eftersom det inte finns någon möjlighet att välja något annat, så det där att det kallas valfrihet kan man ju strunta i. Det stryker vi på en gång. Det funkar inte. Nu tvingas eleverna bort från denna skola och hur valfritt är det?” (Pedagog.)

I ett tjänstebrev presenteras en befolkningsprognos över området utanför Stockholm som spår en successiv befolkningsökning inom år 2012-2020, främst med tyngdpunkt på barn under 6 år och vuxna. Trots den förväntade befolkningsökning i området tror inte kommunförvaltningen att skolans elevunderlag kommer att öka och menar istället att det minskade elevunderlaget är av betydande orsak för skolans avveckling. Skolan har goda resultat på de nationella proven samt

goda resultat enligt en attitydundersökning gjord bland elever och föräldrar men förvaltningen hänvisar ändå till siffror där fler elever väljer andra skolor än områdets skola (Tjänstebrev).

Detta stämmer överens med forskning som visar att vissa föräldrar väljer bort en skola medan andra väljer till en skola. När föräldrar väljer till en skola handlar det ofta om skolans profil, inriktning eller innehåll. Då har det visat sig att närheten till skolan eller att barn får gå i samma klass som barn i sitt bostadsområde är mindre viktigt (Bunar, 2009:91).

En skolledare menar att det är föräldrarna som väljer skola åt sina barn. Skolledaren anser att skolvalet är svårt eftersom att det kan finnas skolor med gott rykte respektive sämre rykte, men att ryktena i sig inte behöver förtälja vilken skola som passar bäst för barnet. En skola med bra rykte behöver trots sitt goda rykte inte ha en pedagogik som passar alla barn. Skolledaren menar att skolan väljs efter de andra eleverna som valt skola och att föräldrar väljer skola utefter en önskan om en gynnsam kamratkrets för sina barn (Skolledare).

En politiker i nämnden i kommunen ställer sig frågande till varför så många elever väljer bort Rödhakeskolan och att så få elever vill gå i den trots att skolan uppnår bra resultat och ligger bra till. Medlemmen menar att det är svårt att komma fram till ett svar på varför situationen ser ut som den gör trots att situationen analyserats flertalet gånger. Andra skolor i kommunen är betydligt mer populära när valen till skola genomförs. Politekern menar att det är de boenden i området som själva valt bort skolan och förstår inte varför skolvalet inte till större del styrs av skolans resultat istället för att påverkas av rykten (politiker).

En av de största investeringar i ett barns framtid är utbildning och därför menar Bunar (2009) att många familjer väljer skola efter vilka elever som går i skolan. Föräldrarna vill försäkra sig om att ge sina barn, vad de anser som, de bästa skolkamraterna. Om barn får omge sig med rätt skolkamrater förväntas de också få det bästa kulturella och sociala kapitalet som kan ge hög avkastning i framtiden. Bunar (2009:83ff) menar att de sociala fenomen som oftast kommer upp i diskussionen om skolvalfrihet är klass, religion, etnicitet, rättvisa och demokrati. Diskussionen väcker också frågor om vem det är som väljer, vad de väljer och vilka effekter valen får. Vissa familjer flyttar bort från ett bostadsområde för att slippa sätta sina barn i en skola med dåligt

rykte eller en skola som ligger i segregerade områden som vissa skulle beskriva som invandrantäta (2009:85). Det huvudsakliga när vårdnadshavare ska välja skola till sina barn verkar inte handla om skolans kompetens eller om välutbildad personal eftersom föräldrarna inte verkar ha kännedom om de bitarna. Fokus hamnar istället på skolans rykte och enligt Bunar verkar barn med migrationsbakgrund inte ha hög status i fråga om att utveckla de olika kapitalformerna som socialt och kulturellt kapital (ibid.).

En förvaltningstjänsteman hävdar att vårdnadshavaren har rätt att välja skola så som det är beskrivet i lagstiftning och utifrån sin roll som tjänsteman kan han inte se valfrihet som en risk. Förvaltningstjänstemannen menar att han måste se valfrihet som en förutsättning där vårdnadshavaren alltid har rätt att välja skola, däremot anser han att kommunen måste arbeta för att alla skolor ska ha hög kvalitet så att de är attraktiva val för vårdnadshavarna (förvaltningstjänsteman).

Det finns enligt Bunar två argument som talar för rätten att välja skola. Det första argumentet är att valfrihet kan tillgodose elever och föräldrars önskemål bättre. Det andra argumentet är att valfrihet både skulle förbättra skolväsendets effektivitet samt höja kvalitén på undervisningen. Däremot anses inte ökad konkurrens höja kvalitén på utbildningen. En sådan föreställning bygger enligt forskare på ideologier och förhoppningar som inte är grundat på empiriskt material (2009:86).

En politiker från ett oppositionsparti definierar valfrihet som att boende nära skolan ska kunna välja den skola som är närmast men med nedläggningsbeslutet försvinner den möjligheten. Politikern anser att valfriheten inte gäller längre då. En annan politiker menar att det är på grund av valfriheten som skolan stängs. Många föräldrar väljer bort skolan fast den har likvärdig kvalitet som andra skolor och politikern förstår inte varför föräldrarna väljer bort skolan (Oppositionspolitiker).

Det finns både negativa och positiva effekter av valfrihet. Vissa skolor har utvecklats positivt till följd av skolkonkurrensen som valfriheten innebär medan andra skolor har påverkats negativt.

Skolvalfriheten har flera negativa effekter som i synnerhet gäller skolor med litet elevinflöde och stor elevutflöde (Bunar 2009:86).

En fritidspedagog upplever att politikerna förmedlar en bild av för lågt elevunderlag som leder till en ohållbar ekonomi, fast på Rödhakeskolan upplevs det som moment 22. Föräldrar som valt bort skolan har inte vetat om att skolan varit valbar under nedläggningshotet och vissa föräldrar har tänkt att om det bara är en liten skola så väljer de ett annat alternativ som inte innebär flytt. Genom att politikerna har flyttat över flera stora klasser från Rödhakeskolan till Fågelskolan och inte satsat på upprustning så har politikerna själva sett till att minska elevunderlaget och fått dyra tomma lokaler (Fritidspedagog).

Det finns ingen valfrihet varken för personal eller för elever menar en lärare. I och med att beskedet kom mitt i en termin blir det svårt att välja andra skolor än Fågelskolan. Elever och personal som inte vill till den större skolan har inte möjlighet till valfrihet. Det finns ingen annan kommunal skola i stadsdelen och eftersom föräldrar fått besked att Rödhakeskolan ska verka som en F-2-skola läsåret ut har föräldrarna inte heller ställt sina barn i kö till andra skolor (lärare).

Skawonius menar att valfriheten är motsägelsefull då valen inom skolan inte grundar sig på total valfrihet. Istället handlar det om begränsade och villkorliga val då skolval inte handlar om total handlingsfrihet utan snare om möjligheten att välja mellan givna alternativ. Eftersom det råder skolplikt i grundskolan menar Skawonius att valfriheten i att göra ett aktivt val eller ett val att inte välja utan istället hamna som då också innebär ett val (2005).

Bunar förklarar att negativa effekter för en skola med stort elevutflöde kan vara att relativt resursstarka elever och elever som anses prestera högre än genomsnittet i klassen byter till andra skolor. Skolan får då försämrad ekonomi som leder till att tjänsteunderlaget minskar och vissa lärare får söka sig till andra skolor. Positiva effekter kan å andra sidan vara ökat föräldrainsflytande och ökad pedagogisk mångfald (2009:86ff).

En förälder menar att regeringens ledord är självmotsägande eftersom det okontrollerade skolvalet ligger bakom större delen av den segregation som sliter isär svenska skolan och

försämrar de svenska elevernas resultat i internationella jämförelser som Pisa. Föräldern anser att det är valfriheten som underminerar likvärdigheten och försämrar kvaliteten. Enligt föräldern är det flesta överens om det, vilket gör ledorden till ett direkt bedrägeri enligt honom (Förälder).

Forskning har visat att de som mest utnyttjar valfriheten är elever till föräldrar med eftergymnasial utbildning och att de oftast byter till en annan skola inom samma närområde. I storstadsregionerna används valfriheten mest där utbyggda kommunikationer och närhet till andra skolor kan möjliggöra ett smidigt skolbyte. Det visar sig också att det har skett en ökning till områden och skolor som motsvarar en annan socioekonomisk elevsammansättning än skolbytarens egen bakgrund (Bunar 2009:87). I och med valfriheten betraktas utbildning mer och mer som en vara som bjuds ut på marknaden till medborgarna av konkurrerande entreprenörer. Kapitalformer som ekonomiskt, kulturellt, socialt och symboliskt är ojämnt fördelade i samhället och därför blir även möjligheten att köpa den rätta varan, som i det här fallet handlar om skolform, profil, område, också ojämnt fördelad (ibid., 2009:88ff).

4.2. LIKVÄRDIGHET

Vem som kommer att få packa flyttkartonger och inte få ta ut ledighet? Vi. I år räcker det med att ta ut 3 dagar för att få 12 dagars ledighet, kommer vi ha möjlighet till det? Kan man beordra någon att jobba om det inte handlar om jobb i barngrupp? (Pedagog)

Förvaltningstjänstemannen anser att begreppet likvärdighet handlar om varje enskilt barns rätt att få en utbildning som är likvärdig oberoende av var i Sverige en utbildning ges eller var i en kommun den ges. Det ska vara motsvarande förutsättningar på alla skolor, oberoende av huvudman menar förvaltningstjänstemannen (förvaltningstjänsteman).

Bakgrunden till att skollagen har en paragraf om likvärdighet beror enligt Svensson på att skolsystemet tidigare i Sverige var strikt uppdelat i elit och vanligt folk (2013:14).

Skolledaren anser att likvärdighet mycket handlar om att ha goda ekonomiska förutsättningar för att tillgodose elevhälsa, specialpedagoger, lokaler, salar och utrustning för att ha

grundförutsättningar för att ge utbildning till alla elever. På ett annat plan, menar hon, kan likvärdighet betyda ett gott pedagogiskt klimat som kan ge högsta möjliga kvalitet (skolledare).

Det skolledaren säger stämmer överens med Svensson som menar att samhället har ett särskilt ansvar för att alla elever ska ges lika förutsättningar till utbildning eftersom att grundskolan är obligatorisk. Alla elever ska behandlas likvärdigt och skolan ska motverka skillnader mellan elever (2013).

Förvaltningstjänstemannen menar att det är kommunens ansvar att säkra att den utbildning som erbjuds har möjlighet att nå kvalitet som är likvärdig på alla skolor inom kommunen.

Dock menar han att det finns en tänkbar risk vad det gäller likvärdighet när det kommer till en liten personalstab, då det blir svårare att leva upp till variation, samt hur en rektor väljer att använda medlen. Olika individer har olika behov och därför behöver skolpengen användas på olika sätt för olika barn och kanske också på olika skolor (förvaltningstjänsteman).

Det är kommunens ansvar att säkra likvärdig kvalitet mellan olika skolor i kommunen men Svensson visar att skillnader mellan elever har ökat sedan 1990-talet och skillnaderna mellan skolor har ökat ännu mer (2013:19-22). Den svenska drömmen har innehållit delaktighet och likvärdighet samt en sammanhållen skola. Idag har det istället blivit tvärt om menar Svensson, där olika elever ges olika förutsättningar i olika skolor. Klyftan växer mellan elever men framför allt mellan skolor. Det finns ett tydligt samband mellan hög likvärdighet inom skolan och goda resultat (ibid., 2013:11).

En oppositionspolitiker tror inte att likvärdigheten direkt förändras på grund av skolnedläggningen. Hans bedömning är att Fågelskolan säkert kommer att klara av att bedriva en likvärdig undervisning (oppositionspolitiker).

Genom en gemensam läroplan och kursplan ska eleverna i grundskolan ges samma möjlighet till kunskap vilket ska bidra till en likvärdig utbildning oavsett skola. Ett mått på likvärdighet kan enligt Jönsson vara vilka resultat skolan uppnår (1995:179).

Pedagoger på Rödhakeskolan upplever inte att likvärdighet finns då de anser att kommunen inte behandlar Rödhakeskolan likvärdigt. Däremot har pedagogerna ett likvärdighetstänk och arbetar aktivt för att främja alla elevers lika värde. När det kommer till hur personalen behandlas upplever de att de inte behandlas likvärdigt jämfört med personalen på den större skolan. Pedagogerna ger exempel på att det införts en ny läroplattform i kommunen men att personal från mindre skolan inte fått gå läroplattformsutbildningen utan bara personal från den större skolan, trots att det är tänkt att alla ska jobba med samma plattform efter jul (Pedagog).

Staten måste visa entydiga mål och ange vad skolan ska åstadkomma för att de nationella målen ska uppnås. Genom att staten definierar kärnan av krav på kunskaper, läroplan och skollag ska resultaten sedan kunna mätas och bedömas likvärdigt. Förr utgjorde den enhetliga organisationen genom staten ett slags garanti för likvärdig utbildning i form av ett enhetligt innehåll, medan det nu måste fram en enhetlig tolkning av centrala styrdokument, utvärdering av resultat för att upprätthålla en likvärdig utbildningsstandard (Jönsson 1995:179f).

En lärare berättar att på Fågelskolan har varje klass fått en iPad att jobba pedagogiskt utifrån men att det inte finns en enda iPad på Rödhakeskolan. När hen efterfrågade en iPad till en elev med särskilda behov fick hen svaret att det inte fanns någon iPad att tillgå. Rödhakeskolan och Fågelskolan har jobbat med olika läromedel och lärarna oroas över hur det ska bli för eleverna att från en dag till en annan börja jobba i nya läromedel i och med flytten till Fågelskolan. Läraren belyser att det finns olika kulturer på olika skolor och att det tar tid för både elever och lärare att sätta sig in i den nya skolmiljön som inte nödvändigtvis är likvärdig (Lärare).

Även om det finns gemensamma mål menar Jönsson att det saknas en överensstämmelse mellan hur skolverksamheten ska bedrivas i praktiken i förhållande till de gemensamma målen eftersom arbetsplanerna i skolan inte alltid utgörs av konkretiserade mål.

Tidigare var förhållanden som ämnesgruppering, klasstorlek, undervisningsupplägg hårt reglerat av staten men bestäms numer lokalt (1995:179). Carlberg menar att likvärdighet snarare uttrycker en värderande önskan om människors handlande mot varandra än hur det faktiskt förhåller sig i verkligheten. Han menar att eftersom absolut likvärdighet bara kan förekomma inom

matematiken kan inte begreppet likvärdighet användas annat än i bemärkelsen att benämna gemensamma egenskaper (1995:11).

Att begreppet likvärdighet både kan innefatta lika rätt till utbildning, likartade förutsättningar, likvärdig bedömning och att likvärdiga kunskaper ska läras ut från ett enhetligt perspektiv (ibid.1995:30) blev tydligt när lärare, skolledare och förvaltningstjänstemannen gav sin syn på likvärdighetsbegreppet.

4.3. KVALITET

”Kvalitet innebär en god organisatorisk struktur, hög kompetens bland personalen och ekonomiska resurser för att täcka behoven. Fallerar något av dessa nämnare så brister kvaliteten i undervisningen (Lärare).”

Enligt ett tjänstebrev kan förvaltningen i nuläget inte garantera Rödhakeskolans kvalitet då det ekonomiska underskottet kommer att leda till svårigheter när det gäller att följa varje enskild elevs kunskapsutveckling, resurser i form av särskilt stöd, skolbibliotek, tillgång till kurator och specialpedagog. Förutom skolpeng får även skolor ett extra bidrag för varje elev. Det extra bidraget grundar sig på föräldrarnas utbildningsnivå, ju lägre utbildningsnivå desto högre bidrag. Trots att skolan får högst extrabidrag per elev i hela kommunen täcker inte elevunderlaget en budget i balans. I och med en hopslagning av skolorna skulle nya budgetförutsättningar kunna leda till ökade kvaliteter som uppföljning av elevers resultat, skolbibliotek, elevhälsa samt yrkes- och studievägledare enligt förvaltningen (Tjänsteutlåtande).

En förälder menar att kvalitet är att se till barnens behov. Kvalitet innefattar även trygget och trygghet betyder bland annat att få gå i en skola nära sitt hem enligt föräldern. Vidare menar föräldern att politikerna måste se till barnen i den här frågan eftersom det är barnens verklighet och vardag det handlar om. Kvaliten på Rödhakeskolan är bra, dock upplever föräldern att beslutet om nedläggning är dåligt och inte grundar sig på kvalitet utan på ekonomi.

Nämnden och förvaltningen förmedlar en bild av att de inte kan säkerställa kvaliteten på Rödhakeskolan på grund av de ekonomiska aspekterna. Med kvalitet menar de bland annat resurser i form av särskilt stöd, skolbibliotek, kurator, att följa varje elevs kunskapsutveckling. Enligt Ekholm innefattade kvalitet längre tillbaka att vissa uppställda specifikationer skulle vara uppfyllda medan kvalitet hos en vara eller tjänst i nuläget förväntas tillgodose kundens förväntningar eller behov (2000:74).

Förvaltningstjänstemannen menar att kvalitet handlar om kunskapsresultat, trygghet och trivsel, inflytande och delaktighet. Skolan ska enligt skollag och enligt kommunstyrelse, kommunfullmäktiges mål och nämndens mål säkra att alla elever uppnår de goda resultaten, trivs, känner sig trygga i sin verksamhet och har inflytande och känner sig delaktiga (förvaltningstjänsteman).

En lärare beskriver Rödhakeskolans styrkor med att alla känner alla, både barn och personal, att det är lätt att överblicka verksamheten och att samarbeta i olika frågor. Hon menar att svagheter med en mindre skola är att verksamheten är sårbar eftersom sjukfrånvaro/ annan frånvaro av personal direkt märks i verksamheten. Vidare pekar hon på att det finns risk att verksamhetens kvalitet påverkas, när nyckelpersoner försvinner eller byter jobb, i större utsträckning på en mindre skola. Fågelskolan upplever hon har många styrkor och kvalitéer som en samlad kompetens med möjligheter till utveckling för verksamheten, samlade resurser i form av material, en bättre rustad verksamhet att investera i strukturkapital, vilket därmed gör att skolan är mindre beroende av enstaka individer samt innehar bättre beredskap för viss personalomsättning. Svagheter med Fågelskolan upplever hon som svårigheter att samla personalstyrkan mot gemensamma mål, att det är opersonligt och svårt för elever att få en gemenskap med de andra eleverna i skolan (lärare).

En möjlighet att säkerställa att kvalitet uppnås även om nyckelpersoner försvinner eller för att samla personalstyrkan mot gemensamma mål kan vara förenlig med vad Ekholm (2000) beskriver som en kvalitetsförsäkring. En kvalitetsförsäkring skulle innefatta att verksamheten har de bästa möjliga förutsättningar vad gäller lokaler, läromedel, kompetent personal, organisation samt stödresurser. Kvalitetsförsäkringen skulle sedan granskas genom kvalitetsstyrning.

Kvalitetsstyrningen skulle genomföras löpande under verksamhetens gång genom granskningar och diagnosiska undersökningar (2000:75).

En politiker i oppositionen menar att Rödhakeskolan har likvärdig kvalitet med andra skolor och en annan oppositionspolitiker menar att det inte är bra att lägga ner en skola som bedriver en kvalitativt god verksamhet. Bra verksamhet är enligt politiker en verksamhet som finns nära eleverna och det borde vara något att sträva efter anser politikerna. Vidare anser politikerna att när detta uppnås och verksamheten inte får drivas vidare så förloras denna kvalitet väldigt fort (politiker).

En förälder upplever att resultatet av sammanslagningen av skolorna är att den större skolan fått många och stora barngrupper. Han upplever också att det är stökigt och oroligt i klassrummet och att den större skolan inte har fått de resurser de behöver av förvaltningen för att hantera hopslagningen (förälder).

Även om läroplanen inte bara anger vilka mål som ska uppnås utan också i viss mån vilka arbetsprocesser som ska ske menar Ekholm att skolans mål är långsiktiga och komplicerade. Det i sin tur resulterar i att skolans resultat och kvalitet inte kan avläsas entydigt vid en bestämd tidpunkt (2000:76).

Skolledaren upplever att det är väldigt svårt att få fram exakta mått för kvalitet och att det är svårt att avgöra vilken skola som är bäst (skolledare).

I en tjänsteorganisation måste det finnas en kvalitetsstrategi som innefattar en helhetssyn på verksamheten. Jörbeck och Levén menar att skolan måste fråga sig, till vem de erbjuder sina tjänster. Både begreppet klienter och kunder används för att beskriva elever och föräldrars situation som mottagare av tjänster. Med det menas inte att skolan ska falla platt för kunden i alla avseenden utan det handlar om att förmedla ett utbildningskoncept som finns beskrivet i läroplanen (1995:9ff).

Vare sig mottagare eller avsändare har exklusiv rätt att bestämma om kvalitén är bra eller inte (Jörbeck & Levén, 1995:11). En sådan bedömning innefattar ett samspel mellan upplevd tjänst och erbjuden tjänst. I första hand är skolan inte till för sig själv utan till för elever och vårdnadshavare. Skolan är till för att lösa elevers och vårdnadshavares uttalade och underförstådda behov inom ramen för läroplanen och skollagen. För att detta kvalitetsarbete ska kunna utvecklas i god anda krävs ett bra ledarskap som är tydligt och engagerat samt strävar efter att utveckla den pedagogiska verksamheten. Personalen måste vara kompetent och samarbeta kring ett engagerat kvalitetsarbete för att utveckla kvalitetskriterier. Jörbeck & Levén (1995) menar att det inte är dagliga händelser och kortsiktiga åtgärder som ska styra verksamheten utan långsiktig planering och förutseende. Ett arbete för att säkerställa kvalitén förutsätter också stora förebyggande insatser som förhindrar ett misslyckande. Vidare handlar det om snabba reaktioner vare sig det handlar om brev från oroliga föräldrar eller ett akut elevvårdsproblem. Framför allt krävs ett kontinuerligt samarbete mellan skolledning, personal, elever, föräldrar för att kvalitetsarbetet ska grunda sig på ett kvalitetstänkande (ibid.1995:12f).

Skolverksamheten ska kvalitetskontrolleras av kommunen. Det innebär att det är kommunen som anger kvalitetsnivån i skolorna. Dels genom att ställa resurser till förfogande och dels genom att beskriva ambitionsnivån i skolplanen och utvärdera denna. Forskning har visat att vissa kommuner har låtit marknadskrafterna utgöra den viktigaste styrfaktorn. Skolpengen följer eleven utefter vårdnadshavarens val av skola, på så vis blir skolvalet utslagsgivande även i nästa steg. När en skola får för lite medel i och med för lågt elevunderlag blir utslaget att skolan läggs ner. Därmed gör kommunen skolvalet till den avgörande kvalitetsindikatorn (ibid.1995:80f).

Varje skolledare vet vilka krafter som kommer igång vid nedläggningsplaner av en skola. Krafterna som sätts igång är starka och kan inte kallas marknadskrafter. Att utnyttja marknadskrafterna som styrinstrument indikerar på en bristfällig analys av hur skolval och skolor fungerar. När det gäller kvalitetsstyrning inom företag är produktutveckling baserad på en direktkontakt mellan tjänsteproducenten och kunden. Kundens önskemål kan på så vis direkt styra produktutvecklingen och behöver inga företrädare. Elever, barn och föräldrar behöver däremot företrädare i form av politiker i en kommun. Politikerna har till uppgift att styra verksamhetens omfattning, inriktning och kvalitet. Kommuninvånarna ska få störst nytta av

politikernas beslut vilket förutsätter att politikerna har nära kontakt med verksamheten och sina väljare så att de kan göra rätt avvägningar (ibid.1995:80-81).

5.4 Legitimitet

Det kan ofta uppstå legitimitetsproblem när politiska beslut ska implementeras. Ett av skälen kan vara att avståndet är långt mellan beslutsfattarna och medborgarna som tar del av beslutet (Rothstein, 2010).

En oppositionspolitiker berättar att av de reaktioner han mött om nedläggningen av Rödhakeskolan så finns det ingen kommuninnevånare som tycker beslutet är bra. Tvärtom menar han att alla är negativa till beslutet och de enda positiva ord om nedläggningen som han hört kommer från de styrande politikerna. Många elever och föräldrar, samt boende i området är kritiska till nedläggningen, anser en annan oppositionspolitiker. De föräldrar som valt skolan vill så klart behålla sina barn där, menar politikern. Andra kommuninvånare verkar inte bry sig särskilt mycket om situationen (oppositionspolitiker).

Även om ett politiskt beslut fattas på demokratiska grunder är det ingen garanti för att det uppfattas demokratiskt av den enskilde medborgaren och att beslutet framstår som legitimt. I teorin kan alla beslut inom den offentliga servicen rättfärdigas med hjälp av hur beslutet har fattats. Beslutet kan ha fattats genom majoritetsbeslut, allmänna val eller förtroendevaldas majoritet. I verkligheten är inte den formella jämlikheten i politiska beslut också reell. Problemet ses inte i skillnaden mellan formell och reell jämlikhet ur ett förvaltningspolitiskt perspektiv. Även om medborgarna skulle anse de parlamentariska organens specifika beslut som legitimt, kan organen enbart behandla en liten del av alla välfärdsbeslut som fattas (Rothstein, 2010:10f).

Enligt tjänstebrevet som ligger till grund för nedläggningsbeslutet är en särskild plan för kommunikation framtagen för att minska oron bland föräldrar och elever. En särskild arbetsgrupp har även tagits fram för att planera arbetet kring övergången för att förhindra att arbetet blir tidskrävande och påverkar skolans personal negativt (tjänstebrev).

Under en gruppintervju med fritidspedagogerna resonerar de och kommer fram till att de inte vet hur beslutsfattarna tänker. Fritidspedagogerna menar att de bara kan anta eftersom beslutsfattarna inte säger så mycket. Vidare upplever fritidspedagogerna att de har väntat hela terminen på ett besked om sin framtid, de menar att det inte spelar någon roll att det finns ett beslut när ingen vet när beslutet kommer att genomföras eftersom de varken har fått se en tidsplan eller en genomförandeplan. Fritidspedagogerna anser att det hade varit bra om någon av beslutsfattarna varit med vid ett föräldramöte och kunnat besvara frågor om en eventuell nedläggning av skolan eftersom personalen inte kunnat besvara föräldrarnas frågor. Pedagogerna menar att de bara kunde stå och se vackra ut på föräldramötet och inte bidra till någon vidare klokskap. Istället för att föräldrarna känner sig trygga i beslutet upplever pedagogerna att föräldrarna är upprörda och otroligt engagerade. Föräldrarna försöker protestera mot beslutet och själva samla på sig all tillgänglig information. De har bland annat krävt svar från politiker, har kontaktat media, startat grupper på olika sociala forum och begärt ut alla handlingar som rör fallet (fritidspedagoger).

Om medborgarna får personligt inflytande över beslut som omfattar samhällsservicen kan staten åstadkomma ökad legitimitet i genomförandeprocessen av olika beslut. Om föräldrar ges plats i skolor och själva får vara med och ta del av information och utforma beslut är fördelen att medborgare sällan är kritiska till beslut de själva varit med och utformat (Rothstein, 2010:21).

En politiker i nämnden anser att han har svårt att svara på hur kommunikationen har skötts i frågan om nedläggning av skolan eftersom han menar att beslutet inte gäller en nedläggning av en skola utan ett sammangående av skolor. Han upplever inte att det framkommit några starkare reaktioner i relation till själva beslutet om ett sammangående. Däremot om det handlar om hur informationen har hanterats i samband med verkställigheten av beslutet, så är det en fråga som kommer att prövas eftersom en anmälan har lämnats i ärendet. Politikern kan dock konstatera att det alltid är svårt att inte få kritik oavsett när man informerar om vad - antingen är det för tidigt eller för sent enligt politikern (politiker).

Valda politiker kan delta i genomförandet av enskilda beslut på lokalnivå. Eftersom politikerna antas besitta ett medborgerligt omdöme kan deras medverkan också skapa legitimitet. I och med att politikerna är valda kan de ses som representanter för medborgarkollektivet. Desto mer

direktvalda politikerna i nämnden är desto mer kan legitimiteten antas öka. Svårigheten med denna modell kan vara att det sker en politisering av förvaltningens beslut. Dessutom antas bara de medborgare som stödjer politikern och politiken ha förtroende för besluten som fattas (Rothstein, 2010:21f).

Kommunikation är alltid svårt menar en oppositionspolitiker men anser att alla egentligen borde ha förstått att det fanns en risk för nedläggning helt och hållet efter det beslut nämnden tog för några år sedan. Fast han beskriver det som att frågan inte är så enkel. Oppositionspolitikern berättar att det hölls ett föräldramöte där ingen information gavs angående nedläggningen av skolan men att det bara någon vecka efter gick ut information till elever, föräldrar och personal om att skolan skulle läggas ner helt och hållet. Oppositionspolitikern tror inte att detta är en tillfällighet utan medvetet och med detta vill han säga att informationen skötts mycket dåligt.

Svensk politik har allt mer övergått från att styra verksamheter med precisa regler till användningen av övergripande mål (Rothstein, 2010:12). I och med det måste förvaltningsorgan och enskilda tjänstemän fortlöpande fatta beslut som är viktiga för den enskilde medborgaren. För att legitimitet ska uppstå finns det inte bara marknad/valfrihet å ena sidan och stat/byråkrati å andra sidan. Att medborgare har förtroende för den offentliga servicen är kravet på legitimitet (ibid. 2010:16-17).

Den information som föräldrarna eftersökt är speciellt om när och hur nedläggningen av skolan kommer att ske. När beskedet kom att hela skolan ska stängas vid jul och att alla klasser ska flytta över till den större skolan så kom det som en chock. Även om vi som lärare känt på oss att allt inte står rätt till så har vi inte fått någon information om när eller hur flytten ska ske. Vi har bara blivit hänvisade till att det finns ett beslut taget i februari 2012. Att ett beslut fanns från februari 2012 visste vi om men där står det inte beskrivet någon tidsplan eller arbetsplan för hur själva flytten ska gå till. Det står bara att ett beslut är fattat om att skolan kommer att läggas ner i etapper, men inte när och hur. Både lärare, fritidspedagoger, elever och föräldrar är mycket besvikna på beskedet om en total nedläggning av skolan samt hur informationen har skötts (Lärare).

Skolledaren upplever att ett antal föräldrar är väldigt upprörda eftersom de anser att det är för kort varsel tills kommunen stänger skolan. Framför allt upplever hon att föräldrarna är upprörda

på politiken. Föräldrarna är besvikna över att skolan ska stängas och möjligtvis besvikna på att den ömsesidiga kommunikationen inte påbörjats tidigare.

En förälder upplever informationen om skolans avvecklande som bristande. Den mesta av informationen fick han genom den facebookgrupp som sattes upp av flera av föräldrarna och inte via kommunen. Information om hur upptagningsområdena skulle komma att se ut efter nedläggningen gavs aldrig och ingen på kommunkontoret kunde svara på de frågorna när han kontaktade dem. Information om klassföreståndare, tid för upprop, klass eller ens var uppropet skulle ske gavs sent eller aldrig (förälder).

Läraren menar att varken skolans personal eller föräldrarna skulle känna sig så upprörda om det inte vore för den bristfälliga kommunikationen. Hon menar att situationen skulle sett annorlunda ut om lärarna fått en tidsplan och en arbetsplan att utgå ifrån. Då hade lärarna också kunnat ge relevant information till föräldrarna, som i sin tur hade blivit medvetna om den pågående processen och inte bara sett beslutet som något statiskt (lärare). En annan lärare upplever att all information har fördröjts, hon menar att processen i våras tog lång tid och innehöll många steg som överlämning till nya lärare, lära känna sin nya skola och att lära känna potentiella klasskamrater. Det arbetet inleddes och genomfördes inte förrän i april-maj av en tillfällig arbetsgrupp och det upplever hon som alldeles för sent. I första hand anser hon att det är beslutet som skapat upprördhet och i andra hand hur det har kommunicerats (lärare).

Eftersom ett bristande elevunderlag påverkade skolans möjlighet till fortlevnad fanns det skäl till att avveckla skolan. Kommunikationen har fungerat bra i stort, dock hade tidsplanen kunnat ha längre framförhållning, så att föräldrar och elever hade kunnat få möjlighet att söka andra utbildningsalternativ om de hade önskat så. Jag uppfattade att eleverna och deras föräldrar reagerade med oro inför framtiden och sorg över en förlorad skola i området. Jag upplever att elevernas situation i dag är god. Övergången till en ny skola har fungerat överraskande väl och eleverna har funnit sig tillrätta i sin nya skola och blivit en naturlig del av den (lärare).

Förvaltningen är medveten om att det finns föräldrar som upplever att kommunikationen har fungerat dålig och den upplevelsen vill förvaltningen inte att föräldrarna ska ha och menar att förvaltningen då behöver grubbla mer kring det. Förvaltningstjänstemannen påpekar att

kommunikation är någonting som kommunfullmäktig redan innan denna diskussion uppstod hade iakttagit att kommunen behövde bli bättre på och menar att det är ett prioriterat område i verksamhetsplanen, inte bara för förvaltningen utan för hela kommunen inför det kommande året i verksamhetsplanen (förvaltningstjänsteman).

Förvaltningen vill skapa legitimitet genom att låta medborgarna välja mellan olika producenter (Rothstein, 2010:18). Även om det kan uppstå legitimitetsproblematik kring vissa beslut skulle inte majoriteten av befolkningen heller acceptera ett ekonomiskt ohållbart och ineffektivt system och finna det legitimt (ibid. 2010:24).

5. Slutsatser och sammanfattning

Huvudsyftet i det här examensarbetet var att ta reda på hur de inblandade definierar och resonerar kring begreppen *valfrihet*, *likvärdig* och *kvalitet* i samband med nedläggningen av en skola. Samt undersöka och analysera hur ansvariga politiker och tjänstemän gör för att försöka uppnå legitimitet i processen och om beslutet uppfattas som legitimt.

Personal på Rödhakeskolan anser att skolans låga elevantal delvis beror på politikerna och förvaltningen eftersom de fattat beslut om att flytta över elever från skolan istället för att flytta elever till skolan. Personalen på Rödhakeskolan anser att kommunen varken behandlar personalen eller verksamheten likvärdigt jämfört med Fågelskolan medan kommunens mål är att alla skolor i kommunen ska vara likvärdiga.

Enligt Svensson (2013) växer klyftan mellan elever men framför allt mellan skolor. I och med att grundskolan är obligatorisk har samhället ett särskilt ansvar för att alla ska ges lika förutsättningar till en god utbildning samt att alla ska behandlas likvärdigt. Idag har det istället blivit tvärt om menar Svensson, där olika elever ges olika förutsättningar i olika skolor (2013).

I tjänstebrev, i beslutet om nedläggningen av Rödhakeskolan och av förvaltning beskrivs kvalitet som något rör elevernas kunskapsutveckling, olika resurser, trygghet, trivsel, inflytande och delaktighet. Förvaltningen och styrande politiker i kommunen är överens om att nedläggningen av Rödhakeskolan är nödvändig eftersom att skolan inte väljs av tillräckligt många vilket leder till att skolan inte kan garanteras likvärdig kvalitet som övriga skolor i kommunen.

Enligt Ekholm m. f. (2000) handlar kvalitet idag mer om förmågan att tillgodose kundens förväntningar och behov än om att uppfylla vissa specifikationer. Det får medhåll av Jörbeck & Levén (1995) som tolkar kvalitetsbegreppet som förhållandet mellan erbjuden och upplevd tjänst och anser att ett sätt att mäta kvalitén kan vara att fråga hur kunden upplever kvalitén.

Enligt Rödhakeskolans brukarundersökningar bland föräldrar och elever har Rödhakeskolan fått högt resultat men även på nationella proven. En lärare menar att kvalitet innebär en god organisatorisk struktur, hög kompetens bland personalen, ekonomiska förutsättningar och resurser för att täcka behoven. Enligt en förälder är de nöjda med kvalitén på Rödhakeskolan men missnöjda med beslutet om att den ska läggas ner. Föräldrar och personal är mest missnöjda med att de bara blivit hänvisade till ett beslut och inte fått ta del av någon aktuell tidsplan eller genomförandeplan när de efterfrågat relevant information. De beskriver att de inte längre har något förtroende för beslutsfattarna.

Rothstein (2010) beskriver att legitimitetsproblem kan uppstå vid implementering av politiska beslut eftersom legitimitet innebär att medborgarna har förtroende för offentliga åtgärder. Enligt Rosvallon (2010) måste legitimitet erövrats varje enskild fråga.

Styrande politiker har analyserat situationen men förstår inte varför skolan som har goda resultat väljs bort av så många. Skolledaren menar att föräldrar idag väljer skola efter vad de tror kommer att resultera i en gynnsam kamratkrets för sina barn och inte efter skolans resultat. Personalen på Rödhakeskolan upplever att det inte finns någon valfrihet eftersom skolan ska stängas och inte längre är valbar för eleverna, vilket får medhåll av oppositionspolitiker som anser att om valfrihet funnit hade vårdnadshavarna kunnat välja Rödhakeskolan åt sina barn. Förvaltningen menar att de inte kan se valfrihet som en risk utan måste se det som en möjlighet för varje vårdnadshavare

att välja skola åt sina barn. Dock kan inte Rödhakeskolan fortsätta att driva sin verksamhet eftersom att elevunderlaget är för lågt.

I och med att vårdnadshavarna i området utnyttjat sin valfrihet och valt andra skolor än Rödhakeskolan försöker kommunen och dess ansvariga över skolan uppnå legitimitet genom att hänvisa till marknadskrafterna som styrinstrument. Om kommuninvånarna ska få störst nytta av politikernas beslut förutsätter det att politikerna har nära kontakt med sina väljare och verksamheten så att politikerna kan göra rätt avvägningar (1995:80-81). Samtidigt menar Rothstein att trots att det kan uppstå legitimitetsproblematik kring vissa beslut skulle inte majoriteten av befolkningen heller acceptera ett ekonomiskt ohållbart system och finna det legitimt (Rothstein. 2010:24).

Tidigare forskning visar att det vanligaste motivet till avveckling av skolor är ett bristande elevunderlag (Lundgren & Lundgren: 2010). Den enskilda individen behöver inte uppfatta beslutet som rationellt även om politiker och tjänstemän anser att beslutet är rationellt. Dock kan det bli en långdragen och konfliktfylld process om föräldrar till elever vid nedläggningshotade skolor upplever att informationen varit bristfällig eller levererats dåligt (Lundgren & Lundgren: 2010).

Politikerna och förvaltningen menar att beslutet om nedläggningen av Rödhakeskolan funnits i flera år och hänvisar föräldrar till beslutet vid frågor om avvecklingen av Rödhakeskolan. Styrande politiker vill kalla skolans situation som ett sammangående istället för en nedläggning. Personal och föräldrar upplever det som en nedläggning eftersom Rödhakeskolan läggs ner även om det i sin tur resulterar i ett sammangående av två skolor. Personal och föräldrar upplever kommunikationen som bristfällig och har saknat en tidsplan och en arbetsplan att förhålla sig till. Både tidsplan och arbetsplan fanns omnämnda i beslutet av nedläggningen men ingen av planerna har varit offentliga. Lärare menar att det inte hjälper att bli hänvisade till ett beslut när ingen vet hur och när förvaltningen fattar beslut om att definitiva avvecklingen ska ske.

Om medborgarna får mer personligt inflytande över beslut som omfattar samhällsservicen kan förvaltningen åstadkomma ökad legitimitet i genomförandeprocessen av besluten. Om föräldrar

ges plats i skolor och själva får vara med och ta del av information och utforma beslut är fördelen att medborgare sällan är kritiska till beslut de själva varit med och utformat (Rothstein, 2010:21).

Alla informanter hade mer eller mindre olika tolkningar och definitioner av valfrihet, likvärdighet och kvalitet. Det beror nog på att alla informanter befinner sig i olika positioner och situationer i den här processen. Nyckeln till att uppnå legitimitet verkar i det här fallet vara kommunikation.

6. Käll- och litteraturförteckning

Ahrne, Göran och Svensson, Peter 2011: *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.

Bunar, Nihad 2009: *När marknaden kom till förorten – valfrihet, konkurrens och symboliskt kapital i mångkulturella områdets skolor*. Lund: Studentlitteratur

Carlberg Axel 1995: *Vissa är mer lika än andra I Skolverket, Likvärdigheten i skolan: En antologi*. Västervik: Ekblad.

Dalen, Monica 2008: *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups

Ekholm Mats, Blossing Ulf, Kåräng Gösta, Lindvall Kerstin och Scherp, Hans-Åke 2000: *Forskning om rektor SKOLVERKET – En forskningsöversikt*

Englund Tomas 1996: *Utbildningspolitiskt systemskifte*. Stockholm: HLS förlag

Johansson Ulla 1995: *Historia om likvärdighet i svensk skola I Skolverket, Likvärdigheten i skolan: En antologi*. Västervik: Ekblad.

Jönsson, Ingrid 1995: *Jämlikhet, demokrati och likvärdig utbildning*. I Skolverket, Likvärdigheten i skolan: En antologi. Västervik: Ekblad.

Jörbeck Agneta, Sören Levén 1995: *Kvalitet i skolan – ett sätt att tänka, ett sätt att handla*. Lund: Studentlitteratur

Karlberg-Granlund, G. (2009) *Att förstå det stora i det lilla - byskolan som pedagogik, kultur och struktur*. Åbo: Åbo Akademi. Pedagogiska fakulteten.

Lundgren Mats och Lundgren, Ina von Schantz 2010: *När byn förlorade sin skola, en fallstudie av avvecklingsprocessen av Backaskola*. Falun: Högskolan Dalarna

Löfström, Anette 2006: *Stenhagen: En etnologisk studie av elevers, föräldrars och lärares tankar kring omorganisering av skolor* publicerad i serien Forum för skola 2006:3.

Rothstein Bo 2010: *Politik som organisation*. Stockholm: Författarna och SNS förlag

Skawonius Charlotte 2005: *VÄLJA ELLER HAMNA - Det praktiska sinnet, familjers val och elevers spridning på grundskolor*. Stockholms universitet: Pedagogiska Institutionen.

Svensson, Sten 2013: *Slaget om den likvärdiga skolan: om ökad ojämlikhet mellan olika skolor och elever i den svenska skolan*, publicerad i serien *Katalys* nr. 2013:4.

Thurén, Torsten 2013: *andra uppl. Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber AB:

Skolverket 1996: *Stora och små grundskolor i ett likvärdighets- och regionalperspektiv*. Stockholm: Statens skolverk: Liber distribution

Skolverket 2012: *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. RAPPORT 374. Stockholm.

Elektroniska källor:

[Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet, hela dokumentet, prop. 2009/2010:165 \(pdf 5,6 MB\)](#)

<http://www.dn.se/debatt/skolvalet-anvands-for-att-undvika-underprivilegierade/>

Publicerad 2012-05-20 00:50, Senast kontrollerad: 2013-11-26 10:30

Otryckta källor

Intervju 1 2013-10-17 Skoledare

Intervju 2 2013-10-17 Lärare

Intervju 3 2013-11-01 Skoledare

Intervju 4 2013-11-04 Politiker

Intervju 5 2013-11-05 Politiker

Intervju 6 2013-11-06 Förvaltningstjänsteman

Intervju 7 2013-11-06 Fritidspedagoger

Intervju 8 2013-11-06 Lärare

Intervju 9 2013-11-06 Politiker

Intervju 10 2013-11-07 Förälder

Intervju 11 2013-11-08 Förälder

Bilaga

Intervjumall:

Berätta lite om dig själv och bakgrund?

Vad är din nuvarande anknytning till skolan?

Styrkor hos Rödhakeskolan?

Skäl till avveckling av Rödhakeskolan? Skäl som angivits?

Hur vill du definiera / tolkar du begreppen valfrihet, likvärdighet, kvalitet?

I förhållandet till nedläggningen av skolan?

Hur upplever du att kommunikationen har fungerat?

Indikation från berörda paret?